

De Bijbel vrouwenvriendelijk, of gewoon: de Bijbel slecht gelezen?

Ignace Demaerel - column, geschreven voor Knack, maar niet gepubliceerd, sept 2018

Het is jammer om te constateren hoe in onze media steeds vaker een fait divers tot 'hot news' gebombardeerd wordt: zelfs één zin, uit zijn context gerukt en zonder duiding, is voldoende voor sommigen om er verregaande politieke conclusies uit te trekken. Enfin, zo was het ook bij de heisa die ontstond naar aanleiding van één bijbelvers uit de evangelielezing tijdens een eucharistieviering op Eén. Dit ene vers ('Vrouwen, wees onderdanig aan uw man', Efeze 5:22) was voldoende voor cultuurminister Sven Gatz om te concluderen dat alle erediensten van de VRT moesten verdwijnen, wegens de 'vrouwenvriendelijkheid van de Bijbel'. Of: hoe je met een kanon een vlieg doodschiet, en daarmee je eigen politieke agenda op de kaart zet. Maar heeft iemand intussen dat vers van Paulus al eens goed gelezen, én zijn bedoeling ermee in de gehele context? Of hoef je een uitspraak niet eerst te (proberen te) begrijpen vooraleer je hem afkraakt?

Ik begrijp uiteraard de commotie in een tijd waarin mensenrechten en dus ook vrouwenrechten terecht belangrijk zijn, en ook hoe gemakkelijk sommige Bijbelverzen gebruikt/misbruikt worden voor andere doeleinden. Want het zou natuurlijk een ideaal vers voor autoritaire mannen kunnen zijn om hun vrouwen mee op de kop te slaan, alle tegenspraak de mond te snoeren, en te eisen dat al hun grillen ingewilligd worden. Maar dit is bijna diametraal het omgekeerde van Paulus' bedoeling.

Vooraleer we dat ophefmakende vers wat grondiger uitspitten, eerst de algemenere vraag: is de Bijbel vrouwenvriendelijk? Want elke eerlijke vraag verdient een eerlijk antwoord, en er waaien teveel misvattingen hierover rond. Vrouwen hadden zeker in die tijd - in alle culturen trouwens - een lagere maatschappelijke positie. Laten we niet vergeten dat ook in ons land vrouwen pas stemrecht kregen in... 1948! Ik wil even, om appels met appels te vergelijken, de Bijbelse visie op de vrouw vergelijken met visies uit dezelfde tijd. De Griekse mythologie 'verklaart' ook waar de eerste vrouw vandaan komt: Zeus liet Pandora namelijk creëren als een straf voor Prometheus omdat deze het vuur van de goden gestolen had. Alle goden gaven haar toen een geschenk mee: schoonheid en handigheid, maar ook een bedrieglijke aard en een onbedwingbare nieuwsgierigheid. Prometheus doorzag de list en stuurde de vrouw door naar zijn broer Epimetheus die dus met Pandora trouwde. Zeus schonk het koppel een doos, waarin alle mogelijke rampen zaten opgesloten, goed wetende dat Pandora het niet kon laten deze te openen. Kortom: de vrouw is hier gecreëerd als straf (!) voor de man. Maar de 'verlichte' opvattingen van de Griekse filosofen uit de 6de - 5de eeuw zijn ook niet fraai: Plato (die nooit getrouwd was) beweerde dat vrouwen gedegenerende mannen zijn: geboren worden als vrouw is dus een straf en een teken van morele inferioriteit. En Aristoteles (ook zelf nooit getrouwd) zag vrouwen als een 'mislukte man', 'van nature' inferieur op intellectueel, emotioneel en op moreel vlak: ze is door haar geboorte ondergeschikt, bestemd om overheerst te worden. De Griekse pijler van onze cultuur is niet echt een bron van hoogstaande morele waarden.

Het Bijbelse scheppingsverhaal is grondig anders. Eva werd geschapen uit Adam, uit zijn rib, als teken dat zij 'vlees van zijn vlees, been van zijn gebeente' is. Toen Adam uit zijn 'narcose' ontwaakte, was hij verrukt over haar. Zij was een geschenk en een zegen, een noodzakelijke aanvulling voor hem, bedoeld om samen een diepe eenheid ('één vlees') te vormen. Maar wordt Eva dan ook niet afgeschilderd als de bron van alle kwaad doordat ze van de fatale boom at? Nee, want je kan uit het verhaal duidelijk afleiden dat Adam erbij stond, er niets tegen in bracht, zijn verantwoordelijkheid niet nam, en er mee van at (Genesis 3:6): hij is minstens even schuldig (en hij wordt trouwens mee gestraft).

Hoewel de vrouw in de oudtestamentische maatschappij zeker minder rechten had dan de man, vinden we in de ganse Bijbel niet één uitspraak die wijst op minderwaardigheid. Onderschikking mogen we zeker niet gelijkstellen met inferioriteit of 'onvriendelijkheid': of is een vicepresident minderwaardig ten opzichte van de president? En is het 'onvriendelijk' als een ceo de strategie bepaalt die zijn medewerkers moeten volgen? Elk van ons staat in de maatschappelijke hiërarchie onder een hoger gezag. Gezag uitoefenen is alleen 'onvriendelijk' als het gebeurt op een brute, grove of vernederende manier. En in de toenmalige cultuur was dat gezag evident de man, zowel in het Oude als Nieuwe Testament. Vrouwvijandigheid is in later eeuwen zeker de Kerk binnengeslopen via het Perzische dualisme met haar minachting voor het lichamelijke, via de Griekse filosofen en deels ook Augustinus (die besmet was door de ascetische leer van de manicheeërs, een sekte waarin hij jarenlang gezeten had). Maar vrouwvijandigheid in de Bijbel? Nergens!

We vinden daarentegen vele passages waar de vrouw een ereplaats krijgt. Vóór het tijdperk van de koningen (14de-13de eeuw V.C.) was er bijv. een vrouw als 'rechter', d.w.z. als leidster van het ganse land, namelijk Deborah (Rechters 4:4). Mozes bepaalde dat dochters ook konden erven van hun vader als deze geen zonen had (Numeri 27). Het ganse boek Hooglied bezingt de lieflijkheid van de bruid, beschrijft in detail haar vrouwelijke schoonheid en de passie van vurige verliefdheid. Zeker in Jezus' ontmoetingen met vrouwen vinden we véél respect voor hen: vaak krijgen ze een opmerkelijke plaats of worden ze zelfs als voorbeeld gesteld (bijv. Lukas 7:36-50, Mattheüs 15:28, Markus 12:41-42, Lukas 10:42...). Na zijn opstanding uit de dood verscheen Jezus trouwens niet eerst aan Petrus of de apostelen, maar aan Maria Magdalena.

Laten we tot slot bij Paulus terugkeren. Paulus wordt inderdaad in de literatuur soms afgeschilderd als een vrouwenhater, maar hoe kan een vrouwenhater tegelijk schrijven dat de vrouw 'de heerlijkheid van de man' is (1 Kor. 11:7b)? M.a.w. zij is zijn sieraad, trots, roem. En elders schrijft hij dat er in Christus 'geen man of vrouw' is (Galaten 3:28): voor God zijn beiden gelijk - een in die tijd revolutionaire uitspraak! Hoewel Paulus regelmatig het verschil in positie benadrukt, was hij voor zijn tijd héél progressief en ruimdenkend. In Efeze 5:22 tenslotte spreekt hij inderdaad over de onderdanigheid van de vrouw 'zoals aan de Heer'. Dit vers krijgt zijn juiste betekenis als je het vers er net vóór ook leest: 'Wees elkaar onderdanig' (5:21). Paulus pleit hier voor een vrijwillige wederzijdse onderschikking onder alle gelovigen: 'elkaar hoger achten dan onszelf' is een gouden sleutel. 'De ander dienen' geldt in de Bijbel als de mooie deugd van nederigheid, en is het tegendeel van arrogantie, betweterij, geldingsdrang of rebellie. Wanneer in een christelijke (of enige andere) gemeenschap iedereen die houding heeft, is dat het beste tegengif voor machtsstrijd, rivaliteit, broedermoord, conflict, jaloezie. Vanuit deze algemene context stapt Paulus in de volgende verzen over naar het huwelijk. Hij roept dus vrouwen op om vrijwillig en van harte het gezag van hun man te aanvaarden en hem te respecteren. Het vers erna brengt dit trouwens onmiddellijk in balans, want de man krijgt een 'nog moeilijker' opdracht: dat hij zijn vrouw onvoorwaardelijk liefheeft, zich inzet voor haar welzijn, zichzelf wegcijfert en bereid is zijn leven voor haar te geven 'zoals Christus'. Wanneer van de vrouw verwacht wordt dat zij zijn leiderschap respecteert, betekent dat niet dat hij altijd gelijk heeft of dat zij aan al zijn grillen moet voldoen. Het betekent ook niet dat zij niets te zeggen heeft, want ze kan hem enorm aanvullen met haar mening en inzichten. En een verstandige, liefhebbende man zal graag naar haar luisteren en er zijn voordeel mee doen. Hij zal haar ruimte geven om haar talenten en gaven te ontplooien en ook haar leidersgaven te ontwikkelen, en zal hier zelf ook beter en gelukkiger van worden. Als zij openbloeit, bloeit hij ook. In dit ideaalbeeld is er geen sprake van overheersen of onderdrukken: wanneer in een huwelijk een machtsstrijd heerst - zoals helaas veel te vaak de realiteit is -, zit de grondhouding al

fout, en verliezen beiden! Het enige gezonde model is er één van teamdenken: 'alleen sámen kunnen we winnen'. Haar opdracht om zijn leiderschap te respecteren (zeker en vast ook niet altijd gemakkelijk) kan even zwaar zijn als zijn opdracht om haar belangen boven de zijne te plaatsen: deze twee kan je niet van elkaar loskoppelen. Dit vers kan je alleen als 'vrouwonvriendelijk' lezen als je dubbele oogkleppen opzet. Paulus, toevallig ook ongetrouwd, verstond tienmaal meer van een huwelijk dan Plato en Aristoteles samen.